

HET V OLKS BELA NG

LIBERAAL VLAAMS TIJDSCHRIFT
WWW.HETVOLKSBELANG.BE

Nr 8 • oktober 2024
Jaargang 145 • maandblad

In dit nummer

EDITORIAAL

MR-Vlaanderen / 2

LIBERAS

Liberalen in het verzet / 3

LVV-LOKAAL

Aan de voet van een klim / 4

LVV-LOKAAL

De media schoten weer mis / 8

BUITENLAND

Good Bye, Berlin! / 10

LIBERAS

Liberalen in het verzet (vervolg) / 12

De lichtpuntjes

voor Eva

Het was voor de Vlaamse liberalen na de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen van 13 oktober 2024 niet allemaal kommer en kwel. In 52 gemeenten zijn de liberalen aan zet en hebben ze het initiatiefrecht. In meer dan 15 gemeenten bereikten zij een absolute meerderheid en in meer dan 70 gemeenten is de liberale lijst de grootste lijst. Met deze lichtpuntjes in de hand kan de nieuwe Open Vld-voorzitster Eva De Bleeker aan de slag om de partij herop te bouwen, een nieuw wervend liberaal Vlaams verhaal te schrijven en

intussen keihard, maar opbouwend en geloofwaardig, oppositie te voeren. Voor haar, die alle krediet verdient, is het de komende maanden puin ruimen, puin dat door haar voorgangers werd achtergelaten.

In het editoriaal en in twee doorwrochte analyses wordt de toekomst van de Vlaamse liberalen tegen het licht gehouden.

Lees meer op bladzijde 2, 4 en 8.

Voorwoord door Bert Cornelis

MR-Vlaanderen

Gemeenteraadsverkiezingen zitten toch vol verrassingen. Wanneer in december de nieuwe gemeenteraden worden geïnstalleerd, zal op het Schoon Verdiep in Antwerpen de laatste liberale politicus verdwenen zijn. Op zondag 13 oktober 2024 slaagde er niemand op de Antwerpse lijst van Open Vld in om verkozen te worden. Dit is bijzonder dramatisch voor het liberalisme in de Scheldestad. Hiermee eindigt immers een lange traditie van bijna 200 jaar, waarbij de Vlaamse liberalen maar liefst vijf burgemeesters leverden met klinkende namen als Jan Van Rijswijck, Léopold de Wael en Victor Desguin. Maar ook in een grote stad als Leuven zal er geen enkele liberaal nog deel uitmaken van het stadsbestuur. Ook daar droegen grote liberalen als Léopold Vanderkelen en Vital Decoster de sjerp. Niet alleen Antwerpen en Leuven deelden in de klappen, ook in Oostende moest Bart Tommelein de duimen leggen voor de socialist John Crombez. Er waren gelukkig nog wat opstekers voor Open Vld. In vele blauwe gemeenten met sterke burgemeesters kon men standhouden. Gent, Mechelen, Kortrijk en Aarschot bijvoorbeeld blijven ook behouden (zij het met de steun van andere partijen op de lijst, en met de nodige achteruitgang), Vilvoorde wordt gewonnen.

Ook de uitslag van de provinciale verkiezingen geeft aan hoe zwak een partij er lokaal aan toe is. Open Vld schommelde tussen 20,9 procent (in het Tongeren van Patrick Dewael) en 6,3 procent (in het Kortrijk van Vincent Van Quickenborne), in de provincieraad van Antwerpen was er van liberale verkozenen geen sprake meer... In zes van de twaalf provinciale districten kwam Open Vld boven de tien procent uit. Voor de federale verkiezingen behaalde Open Vld 5,45 procent, voor het Vlaams Parlement was dat 8,33 procent.

Lichtpunt

Er is één lichtpunt voor de liberalen: Open Vld leverde de vorige legislatuur 70 burgemeesters. Nu is de partij in 52 gemeenten (de tweede beste score na CD&V) met een liberaal (niet altijd op een Open Vld-lijst, maar op een samengestelde lijst met een andere naam) aan zet. Maar het is afwachten of het initiatiefrecht van die liberalen ook tot effectieve coalities met Open Vld zal leiden.

Terecht trekt Open Vld-voorzitster Eva De Bleeker zich aan dat lichtpuntje op om de komende periode haar partij uit het slop te halen en het vreselijke jaar 2024 te vergeten. Of de loutering en het besef van de dramatische situatie bij iedereen, vooral aan de top van de partij, al genoeg is gevorderd en doorgedrongen, is maar zeer de vraag. Eva De Bleeker moet dezer dagen vooral het puin van haar voorgangers ruimen en dat zal voor sommige kopstukken heel pijnlijk worden. Zullen zij zich bij bepaalde beslissingen van de voorzitter neerleggen, of wordt er, naar aloude gewoonte bij de liberalen, weer een potje achterhoedegevechten georganiseerd? En spelen sommigen al met de gedachte om aan de poten van de stoel van de voorzitter te zagen? Het zal voor Eva De Bleeker zaak zijn iedereen op eenzelfde lijn te krijgen en te houden, opnieuw een wervend liberaal verhaal naar te zetten en vooral een degelijke en geloofwaardige oppositie te voeren, opbouwend en positief als het kan, maar keihard als het moet. Zij verdient alle krediet hiervoor.

In de regering?

Daarbij kan ze verhalen over de oprichting van een MR-Vlaanderen missen als kiespijn. MR-voorzitter Georges-Louis Bouchez wil naar verluidt maar al te graag in de Kamer één MR-

Open Vld-fractie vormen, waarbij straks Open Vld dan ook deel uitmaakt van de nieuwe federale meerderheid. Indien Open Vld in de federale regering stapt, zal dit tot de verdere afkalving leiden. Het is nu tijd voor bezinning in de oppositie. Bouchez betreurt dat hij geen Vlaamse "pendant" heeft, iets wat op termijn volgens hem niet houdbaar is. Hij wil Open Vld helpen om zich te versterken. Lukt dat niet dan is hij van plan om in Vlaanderen met MR-lijsten op te komen. Het is toch een wat vreemde uitgestoken hand, met de dreiging "als men ze niet aanvaardt, er wel eens meerdere liberale lijsten in Vlaanderen zouden opkomen". Dat zou tot een verdere versplintering en afbrokkeling van liberale stemmen leiden. Bovendien vergeet Bouchez dat hij, in tegenstelling tot Wallonië, op rechts zal moeten afrekenen met N-VA, CD&V en Vlaams Belang. Vooral die eerste partij heeft de voorbij jaren Open Vld zowat leeggezogen. Je moet daarvoor niet verder kijken dan de stad Antwerpen. Om nog niet te spreken over wat je in een partij met de MR, en aan het roer Bouchez, nog in de pap mag brokken?

Zeg nu eerlijk, kan men zich voorstellen dat er in Vlaanderen geen onafhankelijke Vlaamse liberale partij meer zou bestaan?

“
Eva De Bleeker moet dezer dagen vooral het puin van haar voorgangers ruimen en dat zal voor sommige liberale kopstukken heel pijnlijk worden.
”

Liberalen en verzet

Peter Laroy
Directeur Liberas

Naar aanleiding van de herdenking van de bevrijding van België 80 jaar geleden verschenen dit najaar enkele interessante werken die betrekking hebben op een of meerdere aspecten van het oorlogsverleden. Een van die thema's die sinds enkele jaren op steeds meer belangstelling kan rekenen is de geschiedenis van het verzet. De betrokkenheid van liberale figuren in dat verzet wordt daarbij steeds duidelijker, zo blijkt uit twee nieuwe publicaties.

Liberaal verzet in Antwerpen

Dat de eerste verzetskernen in Antwerpen banden hadden met liberale figuren is niet onbekend. In het openingshoofdstuk van de nieuwe uitgave *Stad in Verzet* zet historicus Nico Wouters nog eens de bekendste namen op een rij. Er is Marcel Alexandre, journalist van de Franstalige liberale krant *Le Matin*, die reeds in juni 1940 start met het clandestiene blad *Le Précurseur*. Verder zijn er de leden van de *Jeunesses Libérales*, met als mentor boekhandelaar-journalist Fernand Rahier: zij publiceren vanaf november 1940 het verzetsblad *Le Clan d'Estin*. Reeds in de lente van 1941 pakken de Duitsers heel wat van deze mensen op en smoren die eerste verzetsactiviteiten in de kiem.

Intussen is Carlo Buysaert, voorzitter van de liberale Jonge Wacht, ook niet bij de pakken blijven zitten. Hij is de stuwende kracht achter de uitgave *De Vrijheid. Voor Vrijheid, Vorst en Vaderland* (vanaf eind 1940) en weet heel wat jonge liberalen samen te brengen. Zij ontmoeten elkaar onder het mom van een voetbalploeg met — zoals Wouters aangeeft — de *'strategisch minder geslaagde naam Libertas'*. Een andere liberale verzetsgroep ontwikkelt zich uit de Jonge Geuzenwacht en rekruteert aanvankelijk in voormalige militaire kringen en onderwijsmiddens. De liberale onderwijzer Marcel Louette is de spilfiguur van wat later wordt herdoopt tot de Witte Brigade/Fidelio. De organisatie groeit de daaropvolgende oorlogsjaren en gaat zelfs over tot sabotagedaden en gewapend verzet.

Historica Babette Weyns bestudeerde de voorbije jaren uitgebreid de figuur van Louette. Zij schetst in een apart hoofdstuk de rol van Louette als leider van de Witte Brigade. Hoe moeilijk en risicovol het clandestien werk wel is ondervindt de verzetsleider aan den lijve wanneer eerst zijn echtgenote (eind 1943) en later ook hijzelf (mei 1994) wordt opgepakt en via Breendonk en Vught (Nederland) in Duitse kampen belandt. Beiden hebben geluk. Zij overleven de oorlog en keren naar Antwerpen terug.

Sociaal plafond

Historicus Nico Wouters gaat in zijn tekst op zoek naar een verklaring voor de duidelijke aanwezigheid van liberalen in het verzet. De weerstand tegen de bezetter is volgens hem niet aangestuurd door de partij, valt niet te verklaren vanuit maçonnieke netwerken maar komt er vooral op initiatief van individuele figuren. Zijn stelling luidt dat de motivatie van deze liberale verzetsfiguren niet voortkomt vanuit de liberale ideologie. Het ligt immers voor de hand dat vanuit het vrijheidsdenken de liberalen in het verzet gaan tegen het totalitarisme van de nazi's. Dit is evenwel niet het geval, zo denkt hij.

Een verklaring voor het engagement van liberale figuren is volgens deze historicus te vinden in de vooroorlogse situatie. De liberale partij staat net voor de oorlog relatief zwak in Antwerpen. De leden ervan stoten op wat Wouters noemt een *'sociaal plafond'*. Een groep van relatief jonge mensen ziet in de nieuwe (oorlogs)situatie een opportuniteit om sociale vooruitgang te maken. Het liberale verzet is op die manier *'een poging tot maatschappelijke manifestatie van secundaire sociale groepen'*. Mocht dit het geval zijn, dan is dit toch niet meteen succesvol, zoals Wouters zelf ook toegeeft. De liberalen (net zomin als de communisten) plukken er bij de eerste naoorlogse verkiezingen nauwelijks de vruchten van.

Maar daar ziet hij dan meteen de verklaring voor de *'teleurstelling en de desillusie'* die zich na de oorlog meester maakt van veel verzetslieden. Zij hebben hun leven op het spel gezet en krijgen er geen beloning voor. De hypothese van Wouters zal ongetwijfeld in de toekomst verder worden getoetst. Daarbij zal zeker rekening moeten worden gehouden met de vaststelling dat heel wat geëngageerde liberale figuren als gevolg van hun verzetsactiviteit zijn opgepakt, gedeporteerd of gedood. Het verlies van tientallen personen heeft een grote impact. Het laat een leemte na die een jongere generatie niet zomaar kon invullen, ook al zouden zij dat willen. **Lees verder op bladzijde 12.**

“
**Evaluatie en blauwdruk voor een korte-
 en langetermijnperspectief**
 ”

Aan de voet van een klim

Open Vld na de lokale verkiezingen van oktober

Hoe moet het nu verder met Open Vld, na de lokale verkiezingen van oktober 2024? Hoewel de kelk nu echt tot de bodem is geledigd, en nu het stof van deze verkiezingen stilaan begint neer te dalen, is het duidelijk waar we staan. We zijn weggevaagd in de provincie Antwerpen. Hier en daar zijn kopstukken en mensen die aan zelfbehoud deden, substantieel achteruitgegaan, terwijl we elders standhouden. Goede bestuurders met de juiste focus op het lokale, en hun verwezenlijkingen als schepenen, lijken onze interne kampioenen te zijn. Cumuleren en job-hoppen werden veelal afgestraft, terwijl lokale verhalen met bredere lijsten toch een succesformule bleken.

Lawrence Vanhove
 Ondervoorzitter LVV

De nieuwe partijvoorzitster Eva De Bleeker kreeg een stevig mandaat van de Open Vld-leden. Ze kan op veel sympathie rekenen en is heel herkenbaar voor de basis.

Alternatief krantenbericht 10/2024

“Na het electorale standhouden op 9 juni 2024, staan de Liberalen in de provinciale verkiezingen op winst. De vernieuwingsoperatie van voorzitter Egbert Lachaert werpt zijn vruchten af; het juk van twee decennia beleidsdeelname van Open Vld werd afgeworpen. Intussen maken de vele nieuwe Vlaamse en Federale parlementsleden furore. Het kiezen voor volledig nieuwe namen als lijsttrekkers werd als een gok gezien, maar heeft dubbel en dik gerendeerd. Analisten trekken de parallel met het succes van de Crombez-maatregelen bij Vooruit. Initieel onderzoek van professor Walgraeve, in opdracht van de VRT, toonde reeds aan dat de liberalen globaal met 3 procentpunten stijgen ten opzichte van het resultaat van 12% in juni. In de voorlopige cijfers van de provinciale verkiezingen – steeds een goede graadmeter voor de nationale populariteit van een partij – wordt dit beeld bevestigd. In het onderzoek ziet men vooral N-VA-kiezers terugkeren. Vooral bij vrije beroepers en ondernemers zijn de liberalen weer de eerste keuze na de start van de door paternalisme en regelneverij doorspekte Vlaamse regering.”

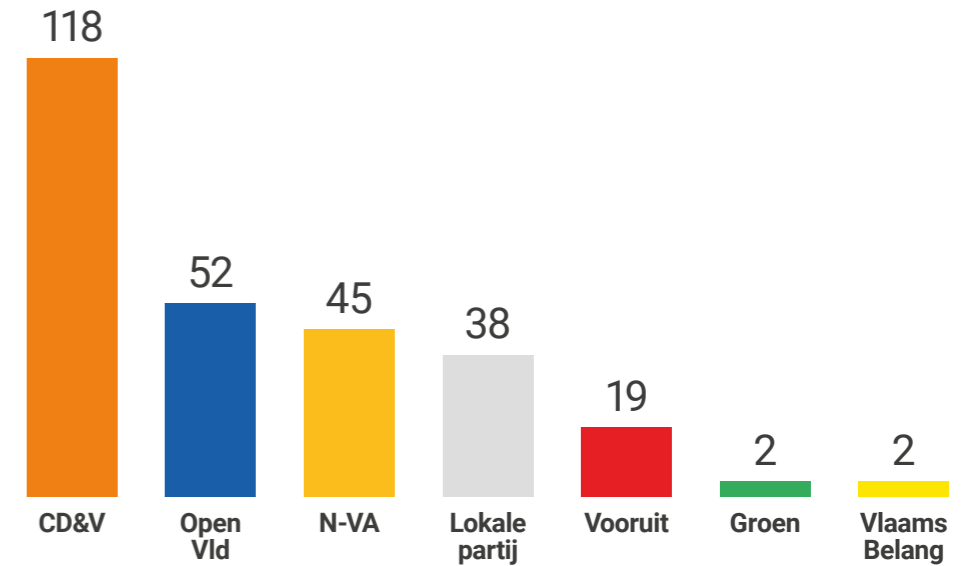
Bovenstaand stukje leest als sciencefiction. Nochtans hadden enkele cruciale beslissingen in de afgelopen jaren tot dit succes kunnen leiden. Terwijl de basis en nevenverenigingen schreeuwden om vernieuwing, koos de partijtop voor zelfbehoud bij de lijstvorming. De door partijwoordvoerder [sic] Tom Ongena beloofde vernieuwingsmaatregel sneuvelde voor oude gebruiken. Selectie op maat van de middelmaat is wat we kregen, en een zekere vorm van zelfbescherming ten koste van het grotere geheel vond plaats. De beperktere dan beloofde vernieuwing via de eerste opvolgers bleek, zoals vooraf voorspeld, een lege doos omdat de niet-uitgesproken assumptie opnieuw deelname aan de macht was. Hiervoor werd door velen gewaarschuwd, niet alleen door mezelf. Kortom: Open Vld heeft slechts een handvol parlementsleden die met enige goede wil als ‘nieuwe gezichten’ kunnen worden beschouwd.

Stevig mandaat

We hadden ons kunnen voorbereiden op een groeiende groep ontevreden N-VA-kiezers, maar in plaats daarvan verloren we maanden aan navelstaarderij. Nu blijven we zitten met een besmette naam en verbrande kopstukken, waardoor we geen kans maken om deze malcontente groep terug te winnen.

Door de timing in de zomer was er ook bitter weinig animo bij de leden voor de voorzittersverkiezingen en bijhorende debatten. Uiteindelijk won Eva De Bleeker,

Aantal *initiatiefnemers* per partij

52 Open Vld-gerelateerde lijsten kregen na 13 oktober 2024 het initiatiefrecht om een coalitie te vormen. Het beste resultaat na CD&V. Toch kregen sommige blauwe bastions lokaal klappen. Louis Bouchez.

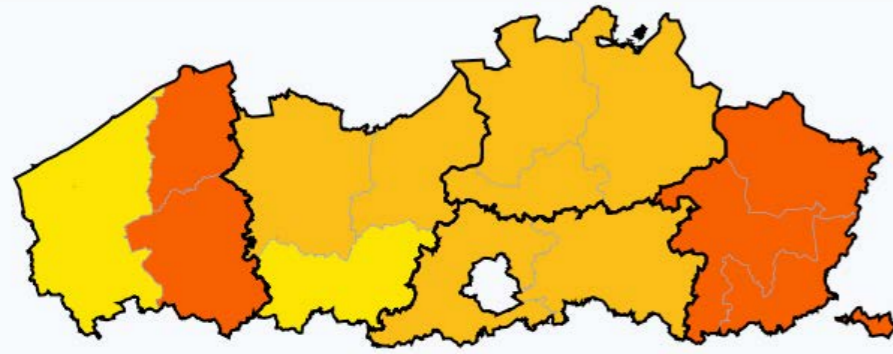
iemand die herkenbaar is voor de basis en op veel sympathie kan rekenen na de onfaire behandeling door degenen die de partij voor eigen gewin geëxploiteerd hebben. Het hoopgevende aan haar overwinning was dat een stem voor Eva er evenzeer een was voor grondige vernieuwing, eigenlijk was een stem voor iedere kandidaat dat. In die zin kunnen we hoopvol zijn dat de basis, nu de kelk tot de bodem geledigd is, unisono openstaat voor een échte tabula rasa.

Daarom is het ook belangrijk om te erkennen dat de statistiek dat 52 Open Vld-gerelateerde lijsten nu het initiatiefrecht hebben, maskeert dat meerdere liberale hegemoniën lokaal zware klappen hebben gekregen. Tweënvijftig is dan wel zeven meer dan de N-VA, maar bijvoorbeeld zesenzestig minder dan CD&V. Uiteraard is het hoopgevend dat we lokaal nog een fundament hebben. Dat is een bekroning voor alle geweldige lokale schepenen en burgemeesters die lokale toewijding en inzet hebben getoond en daarvoor gevaloriseerd zijn. Toch kan die hoopvolle vaststelling de onderliggende ravage niet volledig verhullen. Onder andere kartellijsten versterken hier het resultaat. Dat Eva De Bleeker dit zo communiceerde is begrijpelijk gezien de ietwat ongelukkige koppeling van haar eigen succes aan het standhouden lokaal. Maar eigenlijk is ze op geen enkele manier hoofdverantwoordelijk voor de onderliggende malaise. Ze zou er goed

aan doen om de realiteit voluit te benoemen. Ze heeft immers de legitimiteit om afstand te nemen van de afgelopen twee decennia.

“
**Het wordt tijd dat de
 partij als een bedrijf
 gerund wordt!**
 ”

Meestal heb ik een hekel aan platitudes zoals de zin in bovenstaande titel. Toch hoor je dergelijke uitspraken vaak bij de leden. Daarom wil ik een denkoefening maken. Ik vergeleek de werking van Open Vld in het verleden met die van een scoutsgroep. Mea culpa daarvoor. Sinds mijn oudste kind actief werd bij de scouts, besef ik dat die beter worden gerund dan onze partij. Daar moet dringend over worden nagedacht. Hoe kunnen we efficiënter intern werken, zodat er meer tijd en energie overblijft om ons extern te profileren?

Legende

■ Vooruit	■ VLAAMS BELANG	■ GROEN
■ PVDA	■ N-VA	■ Andere
■ cd&v	■ Open Vld	

De provinciale verkiezingen – als beste graadmeter voor de algemene populariteit van een partij – doen alle alarmbellen rinkelen.

Om een voorbeeld te geven: zijn elfendertig verschillende nieuwjaarsrecepties in één provincie nodig, waarbij je steeds dezelfde mensen tegenkomt? Of beperken we ons tot enkele grote recepties per provincie en gaan we daarnaast in januari naar buiten om in gesprek te gaan met potentiële kiezers en stakeholders? De grote disconnect tussen de perceptie van de campagnes en de electorale realiteit ligt mijns inziens vooral in het feit dat er te veel 'naar binnen' is gewerkt, terwijl we juist energie in het externe moeten steken. Naast events en networking zijn huisbezoeken een van de weinige methodes waarvan we weten dat ze nut hebben, het praten met burgers: maak daar meer tijd voor vrij! Ook de geïnstitutionaliseerde achterkamertjespolitiek van de OKL's, de lijstvormingscomités, moet vervangen worden. Het heeft iets van "in het land der blinden is eenoog koning". Een selectie naar de middelmatigheid. Bij de lijstvorming werden vernieuwings- en diversiteitskandidaten vakkundig naar omlaag geschoven. Voormalige voorzitterskandidaat en nu lid van het partijbureau Vincent Stuer gebruikte hiervoor de gekende quote "A's hire A's, and B's hire C's". We hebben nood aan een geobjectiverde HR-gedreven selectieprocedure.

De verjongingskandidaten die wél een kans kregen, kregen tegen eerdere blauwe beloften in geen extra middelen om in de spotlight te komen bij het grote publiek. Daar is dan weer een moderne vorm van marketing aan de orde. Voorkeurstemmen en de klassieke verkiezingsborden leken voor jonge kandidaten meestal niet te correleren.

"Alles voor Alexander" mislukte

Maar dus, de denkoefening. Wat als Open Vld een bedrijf was? Niet alleen kwatongen beweren dat de 'Alles voor Alexander'-miljoenencampagne, die volledig ten dienste van hem stond, de laatste financiële reserves heeft uitgeput. Een onzorgvuldigheid die in de privésector niet geaccepteerd zou worden, laat staan als het geen succes heeft. Bij een daling van 36% van de omzet (lees: daling van het aantal stemmen op federaal niveau) zou het voltallige bestuur van een bedrijf integraal zijn ontslag moeten indienen.

Je zou denken, Open Vld heeft natuurlijk geen uitvoerend comité (ExCo). Maar mensen die de partij van dichtbij volgen, weten dat beslissingen buiten de statuten om door de zogenaamde G4 (de partijtop) worden genomen. Het is binnen die G4 dat men heeft nagelaten het dak te repareren toen de zon nog scheen. Bijvoorbeeld, door het veto binnen de G4 van de premier, werd de naamswijziging van de partij tegengehouden. De strategische onduidelijkheid door een misplaatste tactische keuze toen, heeft nu nog repercussies: in ieder tv-interview moest de nieuwe voorzitter horen dat "zo weinig afdelingen nog opkomen onder de naam Open Vld en vaandelvlucht pleegden". Uiteraard deed het gros dat niet, maar dat kwam niet alleen doordat de naam bezoedeld is door slechte beleidskeuzes van de afgelopen decennia, maar vooral omdat men lokaal nog dacht dat er een naamswijziging zou komen.

Opstappen

Door het niet toelaten van – ik zeg het bewust in corporate lingo in het kader van

de denkoefening – transformatie, is er een gebrek aan duidelijke branding. Dit schaadde uiteindelijk allerhande stakeholders. Dit leidde tot een massaontslag uit noodzaak en werkte als een handrem op de potentiële positieve impact op de lokale verkiezingen. Er werden geen contingency-plans in de steigers gezet en er werd niet aan opvolging gedacht.

Het is zonneklaar: de G4 uit 2023-2024, die al deze keuzes maakte, moet dezelfde conclusies trekken als een ExCo bij een privaat bedrijf.

Maar ze zijn democratisch verkozen? Als je federaal kijkt, daalde Open Vld van 579.334 naar 380.659 kiezers. Het is dus maar hoe je het bekijkt. Als je een miljoenencampagne rond enkele personen laat draaien en jezelf in de spotlight zet, is het logisch dat er nog steeds een aanvaardbare persoonlijke score volgt. Bewust geen middelen en ruimte in de media voorzien voor nieuwe gezichten, heeft als logisch gevolg dat de voorkeurstemmen naar de bekende namen gingen in plaats van naar neofieten. De tendens van de voorkeurstemmen tussen 2019 en 2024 is een betere graadmeter.

Stinkende wonden

Het alternatieve scenario, met een nieuwe vlag, een duidelijke communicatie van de officiële congresstandpunten, en volledig

Niet alleen kwatongen beweren dat de 'Alles voor Alexander'-miljoenencampagne, die volledig ten dienste van Alexander De Croo (links) stond, de laatste financiële reserves heeft uitgeput.

nieuwe gezichten als lijsttrekkers met de kopstukken in een dienende rol gepositioneerd, had wellicht meer stemmen behaald. Hoewel het zonneklaar was dat de kiezer bepaalde kopstukken écht niet meer wilde, durfde niemand het gesprek aan te gaan om hen van de lijsten te halen. Zachte heelmeeesters maken stinkende wonden. Het resultaat van dit alles is duidelijk. Wie heeft er dan meer legitimiteit? Een Crombez-scenario en HR-beleid à la Vooruit hadden ons, naast meer kiezers, ook verschillende Burak Nalli's, Hannes Anaf'en en Melissa Depraetere's kunnen opleveren.

Meer nog, wij hebben talenten in huis die groter zijn dan deze drie rijzende socialistische sterren. Zelfs de weinig ambitieuze belofte om te vernieuwen én te verjongen via de opvolgers werd niet voldoende nagekomen.

Het is nu tijd om te laten zien dat we doen wat we zeggen: laat de voormalige G4-leden, die het afgelopen jaar de ene strategische én tactische blunder na de andere hebben begaan, hun zetel in het parlement afstaan aan nieuwe gezichten. 'Practise what you preach'.

Verdoken klappen

Let bij de beoordeling van de mindere resultaten van liberalen op de brede lijsten: het alternatief was immers alleen opkomen, met als gevolg op die plaatsen mogelijk

nóg minder liberalen in de gemeenteraden. De provinciale verkiezingen – als beste graadmeter voor de algemene populariteit van een partij – doen alle alarmbellen rinkelen. We moeten de effecten van de afschaffing van de opkomstplicht nog verder analyseren, maar als de anekdotiek klopt dat buurten met een zwakke sociaaleconomische status minder opkomst hadden dan anderen, betekent dit dat we rekenkundig gezien een vertekend beeld naar boven hebben qua percentages, door de kleinere noemer.

Op wat er lokaal overblijft, kan effectief worden gebouwd, maar we moeten ook vanuit de M34, de partijzetel, opbouwen waar we niet meer bestaan. Vrijwilligerswerk alleen zal ons niet in staat stellen zaadjes te planten voor de toekomst; middelen en praktische ondersteuning zullen nodig zijn. Digitale platformen kunnen daar een oplossing voor vormen, zodat we ledenparticipatie kunnen moderniseren. Dit is een verhaal van hertekening van structuren, maar de inhoud vormt natuurlijk het belangrijkste fundament.

Mijn voorstel is om op twee sporen te werken. Na introspectie van de eerdergenoemde verbrande toppers, codificeren we op korte termijn de teksten van de congressen in de afgelopen jaren. De door het ledencongres goedgekeurde Jong VLD-preambule vormt de principiële basis, de "Liberaal Vuur"- en "Groot Liberaal"-congresstukken, de uitwerking van de inhoud. Hoewel er altijd kritiek kan gegeven worden op deze werkstukken - ik vind ze ook niet perfect - kunnen ze voor alle liberalen een gemeenschappelijke sokkel vormen, ontdaan van de 'korte termijn'-stellingen, en in een consistent en coherent geheel. Gedaan met "n'importe quoi" roepen in het parlement of tv-studio's, het biedt een houvast, een blauwe leidraad. "This is what we believe in".

Nieuwe naam

We voorzien ook een gedragscode zodat parlementairen evenwichtig tussenkomen en de geloofwaardigheid van de partij met hun tussenkomsten verbeteren in plaats van teniet doen. We hernoemen in tussentijd de partij tot een generische maar zeer heldere naam, genre 'Liberaal Partij' of 'De Liberalen'. Zo is er duidelijkheid over wie we zijn, werpen we het juk van Open Vld af en staan we paraat voor een eventuele vervroegde verkiezing op federaal vlak.

Daarnaast werken we naar 2026 toe waar we een herstichtingscongres laten plaatsvinden van de liberale partij. Met moderne statuten om de partij te moderniseren, grendels om vernieuwing door te voeren en uiteraard met

Door de afschaffing van de opkomstplicht waren er weinig wachtrijen aan de stembureaus.

een nieuwe beginselverklaring gestoeld op de liberale principes. We betrekken hierbij de hele liberale beweging en vervellen zo tot 21e eeuwse partij die terug duidelijk is in haar overtuigingen en het gedachtegoed kan representeren. Of we vanuit het KISS-principe dan 'Liberaal Partij' of 'De Liberalen' aanhouden, dan wel kiezen voor een weluitgedachte nieuwe brand, beslissen we aan het einde van dit traject. Vanaf 2026 zetten we ook niet-parlementairen consequent in de picture om naar 2029 en 2030 toe naar het scenario te gaan dat we in 2024 al hadden moeten uitvoeren: volledig nieuwe mensen als lijsttrekkers op alle lijsten.

Boodschap van hoop

Bovenlokaal ligt het ethisch-progressieve en economisch liberale kwadrant volledig open. Wat we delen, is een gemeenschappelijke basis. Lokaal past iedereen zich aan aan de lokale realiteiten en noden. Wat de liberalen delen, is groter dan wat de verschillende personen en organisaties scheidt. De liberale beweging staat paraat om het liberalisme opnieuw op de kaart te zetten. Meer dan ooit is het Vlaamse niveau interventionistisch en bedreigt het budgettaire plaatje op federaal niveau de toekomstige generaties. Wij zijn en blijven nodig. Wij zijn en blijven relevant.

Als we geloofwaardig zijn op het vlak van onze core business en nieuwe mensen hebben die dit verhaal kunnen uitdragen, dan kunnen we terug groeien naar een respectabele omvang. Nu de bodem bereikt is, is de enige weg omhoog. Met een aanbodpartij die de kiezer niet probeert achterna te lopen, maar met een eigen aanbod komt, en opnieuw werkt op basis van overtuigingskracht. Door tegen de stroom in te gaan, zullen we aan tractie winnen.

In 2029 en 2030 willen we met een hoopvolle boodschap komen, die niet langer met hoon wordt ontvangen, maar mensen daadwerkelijk kan enthousiasmeren en inspireren. Een nieuw liberaal verhaal voor ons allemaal.

Op 13 oktober 2024 vonden in ons land lokale verkiezingen plaats. Het LVV schonk de jongste maanden en jaren veel aandacht aan het lokale niveau, onder andere door de organisatie van een studiedag over lokale politiek in 2022 en een recente editie van Het Volksbelang volledig gewijd aan de lokale verkiezingen. Wat telkens opviel was dat burgemeesters en schepenen geen blad voor de mond nemen maar zonder complexen hun uitgesproken mening verkondigen maar ook dat er binnen de liberale familie soms grote verschillen in visie en standpunten zijn. Ook de liberale partij is niet ongevoelig voor de breuklijn stad versus platteland. Terwijl de verliezers hun wonden likken en de winnaars naarstig trachten een coalitie te vormen, is het tijd om de eerste conclusies te trekken.

Pieter Coene

Teleurstellende media

De media herleidden de lokale verkiezingen tot een cocktail van mano a mano gevechten tussen kandidaten uit grotere steden en steriele kopstukkendebatten. We mochten getuige zijn van talrijke debatten tussen Antwerps burgemeester Bart De Wever en zijn uitdager Jos D'Haese, of tussen Gents burgemeester Mathias De Clercq en zijn schepen/uitdager Filip Watteeuw. Voor andere kandidaten of gemeenten was er nauwelijks aandacht. Deze framing legde zeker De Wever geen windeieren: hij kon zich volop afzetten tegen het rode gevaar en zo overtuigend de grootste blijven in de Koekenstad. Eén van de dieptepunten tijdens de campagne was ongetwijfeld het gemeentebestuur op VTM, waar zeven partijvoorzitters -van wie sommigen duidelijk zeer weinig ervaring en voeling hebben met het lokale niveau- onderling discussieerden, terwijl in het publiek honderd burgemeesters werden gedegradeerd tot nuttige idioten. Een gemiste kans. Nochtans zijn de uitdagingen voor het lokale niveau niet min: budgettaire krapte, ruimtelijke ordening, gemeentefusies, pensioenen, energie zijn allemaal onderwerpen waar menig burgemeester en schepen wakker van ligt. Voor de media echter allemaal van ondergeschikt belang.

Afschaffing van de opkomstplicht

De opkomstplicht gold tijdens deze verkiezingen voor het eerst niet. De reële opkomst was navenant: in Vlaanderen bracht nog iets meer dan 60 procent van de kiezers zijn stem uit. Dit leidde tot bijwijlen hysterische reacties bij sommige politici en academici

Na de lokale verkiezingen van oktober 2024

De media schoten

weer mis

die stelden dat een significant deel van het electoraat werd uitgesloten. De opkomst was echter in lijn met landen waar de opkomstplicht al langer is afgeschaft. Liberalen pleiten al lang voor de afschaffing van de opkomstplicht en er is geen enkele reden om de opkomstplicht terug in te voeren. De al met al lage opkomst moet vooral gezien worden als een signaal voor de politiek: een significant gedeelte van de bevolking heeft geen vertrouwen meer in de politiek en het is aan de politici om dit vertrouwen terug te winnen.

Analyse van het resultaat

Het is niet eenvoudig om een grote, eenduidige conclusie te trekken uit de verkiezingsresultaten bij lokale verkiezingen: de situatie is in elke gemeente verschillend. Enkele trends kunnen wel opgemerkt worden:

- N-VA behoudt quasi al zijn steden en blijft op Vlaams niveau (extrapolatie van het resultaat van de verkiezing voor de provincieraden) duidelijk de grootste partij;
- CD&V blijft het grootste aantal burgemeesters leveren en houdt ook op provinciaal niveau goed stand;
- Vooruit wint enkele steden en behaalt op

provinciaal niveau een resultaat in lijn met de nationale en regionale verkiezingen van 9 juni;

- Vlaams Belang en PvdA blijven globaal onder de verwachtingen -enkele uitschieters niet te na gesproken- en lijken het meest te lijden door de afschaffing van de opkomstplicht;
- Groen kan de negatieve tendens van 9 juni niet volledig ombuigen;
- Open Vld houdt op gemeentelijk vlak al met al stand (in 52 gemeenten heeft een VLD-politicus het initiatiefrecht) maar op provinciaal, en dus indirect ook Vlaams niveau, blijft de situatie precair met 8,7%.

In het Brussels Gewest is er vooral winst voor PS terwijl Défi in vrije val is en de N-VA geen enkel gemeenteraadslid overhoudt. In Wallonië tot slot bevestigen MR en Les Engagés de sterke resultaten van 9 juni maar in de steden blijft PS dominant.

De vijf partijen die momenteel onderhandelen over een federale regering (de zogenaamde Arizona coalitie) komen ongeschonden uit de lokale verkiezingen.

In Wallonië bevestigen MR en Les Engagés de sterke resultaten van 9 juni. Op de foto MR-voorzitter Georges-Louis Bouchez.

Open Vld: quo vadis?

Voor Open VLD was het resultaat dubbel. In heel wat gemeenten kon de partij standhouden. Uiteindelijk zijn er 52 gemeenten waar een VLD-politicus het initiatiefrecht heeft. Enkele kanttekeningen zijn wel op hun plaats: in heel wat gemeenten koos Open Vld voor een kartel met andere partijen én het aantal liberale lijsten dat opkwam onder de naam Open Vld was zeer beperkt. Naast de goede scores in sommige gemeenten -vaak dankzij een sterke burgemeester- zijn er eveneens heel wat gemeenten waar de partij niet meer bestaat. De stad Antwerpen is hiervan het meest frappante voorbeeld.

Op Vlaams niveau is het resultaat van 8,7% even slecht als op 9 juni toen 8,5% werd behaald. De hoge scores in sommige gemeenten worden zelden vertaald in hoge scores voor een hoger niveau. Verschillende Open Vld-burgemeesters staan sterk en hebben een lokale machtsbasis

In het Brussels Gewest is er vooral winst voor PS terwijl Défi in vrije val is en de N-VA geen enkel gemeenteraadslid overhoudt.

uitgebouwd. De partij slaagt er echter niet in deze sterke lokale inbedding te verzilveren op bovenlokaal niveau. Sterker nog: verschillende van deze burgemeesters voelen zich in de steek gelaten door de moederpartij en kwamen onder meer daarom niet meer op onder de naam Open Vld.

De situatie blijft dus precair. Het recept voor een remonte van Open Vld is al eerder in Het Volksbelang beschreven: een duidelijke inhoudelijke liberale lijn, interne eensgezindheid, nieuwe gezichten, meer contact met potentiële kiezers. Een eigen profiel en niet andere partijen steriel achternalopen of tegenspreken omdat je nu eenmaal in de oppositie zit. Minder interne eeftfestijnen en recepties maar meer contact met familie, bureu, vrienden en collega's die niet voor Open Vld stemmen. Het is allemaal al gezegd en het is niet overdreven complex. Eva De Bleeker weet wat haar, als recent verkozen voorzitter, te doen staat.

Berlijn: dat er sinds de Wende frustraties zijn ontstaan en zekerheden weggefallen, staat buiten kijf.

Good Bye, Berlin!

Het is hem op het lijf geschreven, als voormalig geschiedenisleraar. "Niet wij zijn fascist, maar wie de verrotte democratie in stand houdt".

Meteen zag ik opnieuw de beelden van de tragi-komische film *Good Bye, Lenin!* (2003) van Wolfgang Becker voor mijn geestesoog. Die film speelt zich af in het jaar dat de DDR instortte, van oktober 1989 tot de hereniging van de Duitslanden in oktober 1990. De jonge Alex, gedegouteerd door de 40ste verjaardag van de opdeling, wordt opgepakt door de Volkspolizei. Zijn moeder, een overtuigde socialiste wier man verdwenen is (later blijkt hij in West-Berlijn te zijn hertrouwd), krijgt bij het zien prompt een hartaanval en bij gebrek aan hulp gaat ze in coma. Ze ontwaakt vlak na de opheffing van de DDR, maar denkt nog altijd in het rode paradijs te leven. Om elke schok te vermijden, die haar fataal kan zijn terwijl ze nog bedlegerig is, vormt Alex met zijn vriend Denis haar flat om in de oude stijl van Oost-Berlijn, tot en met de schapraai waar

échte Oostblokproducten staan opgestapeld, zoals de Spreewald augurken. (Voor een goed idee, bezoek in Berlijn het DDR-Museum aan de Spree.

Soms dreigt het fout te gaan als Alex' moeder zich even buiten waagt, en overal Westerse auto's ziet, reclameborden en een reusachtig hoofd van Lenin dat een helikopter wegvoert. Waarop Alex uitlegt dat de arbeidersrepubliek een instroom van West-Duitsers opvangt die zich afkeren van het versmachtende kapitalisme.

Frustraties

Dat er sinds de Wende frustraties zijn ontstaan en zekerheden weggefallen, staat buiten kijf. Het begon al met de liberalisering van de verouderde staatsindustrie en herstructurering van de economie vanaf 1990 door de Treuhandanstaltung waarin ook André Leysen (als vertrouwd met het Ahlers-havenbedrijf, met Agfa-Gevaert, BMW en Deutsche Telekom) de privatiseringen in snel tempo doordrukte. Het

Ik heb een nare déjà-vu. Toen ik op 19 januari van dit jaar ene Björn Höcke van Alternative für Deutschland (AfD) in een video de geschiedenis hoorde omdraaien, vielen er schellen van mijn ogen. Höcke won op 1 september de Landtag-verkiezingen in Thüringen met zijn uiterst rechtse partij, maar toen al keerde hij het straatprotest in Leipzig tegen haar ideologie om in het Volkshuis van Gera-Zwätzen: "Man hat zwar Taschenlampen, also Handyleuchten in den Himmel gehalten. Aber es sah so ein bisschen aus wie 1933 die Fackelmärsche der Nazis".

Lukas De Vos

afscheid van de planeconomie en de muntunie met de gelijkshakeling van de Oost-Duitse en West-Duitse mark – "dat was meer dan de werkelijke waarde van de Ostmark", schreef Rik Tyrions in *Over de Muur. Duitsland 30 Jaar later* (2019); "een realistische koers zou hooguit vijf tegen één geweest zijn" – waren een ramp voor de bedrijven die een veel te hoge loonkost moesten dragen. Dat er sindsdien een verbetering van de levensstandaard is gekomen volstaat niet: dat is vooral te danken aan de landvlucht uit de oostelijke Länder naar het Westen, en investeringen van nieuwe sectoren zoals de chipsindustrie, die nu al moet uitkijken naar een nieuwe instroom, ook en vooral van inwijkelingen uit den vreemde. Blijft dat de salarissen in de vroegere DDR-deelstaten nog altijd maar 80 % bedragen van de westelijke.

Onvrede

Maar onvrede verklaart niet waarom de oorspronkelijk neo-communistische oppositie (vandaag nog voortgezet door Die Linke) in

toenemende snelheid wijzigt in de roep om een sterk leiderschap en botte xenofobie. Het ligt voor de hand om een vergelijking te maken met de jaren dertig (zoals Höcke doet), vooral met de machtsgreep van de nazi's in 1933 toen Hitler kanselier werd, en hij onmiddellijk begon met de uitbouw van kampen waar politieke tegenstanders werden opgesloten (zeker na de monsteroverwinning in de maartverkiezingen met 43,9 % van de stemmen), met uitwijzingen, handelsboycot tegen joodse neringdoeners en vervolging na de Reichtagsbrand, en met de – in het Verdrag van Versailles verboden - herbewapening van het land. De Machtigingswet van 1933 betekende ook meteen het einde van een veelkleurig parlement: conservatieven en het katholieke Centrum gaven Hitler vrije baan.

Nochtans ligt de oorzaak wellicht dieper, zoals Raisa Blommestein aantoonde in *Het Spook van Weimar. Een Democratie in Crisis* (2022): "De Weimarrepubliek was de eerste waarlijk democratische staatsvorm in Duitsland. (...) Voor de vestiging van de Weimarrepubliek was nooit eerder werkelijk sprake geweest van democratie. Deze eerste Duitse democratie kwam tot stand uit het puin dat de eerste Wereldoorlog achterliet". Revanchisme voor de "dolkstootlegende" schiep extreme, nationalistische complottheorieën, en opstanden zoals de Kapp-Lüttwitz Putsch (1920), maar even goed pogingen tot omverwerping van de republiek vanuit revolutionair links standpunt (Spartacusopstand 1919), geïnspireerd door de bolsjevistische machtsovername in Rusland. Vrijkorpsen (vaak gevormd

door ontslagen soldaten, omdat Versailles een plafond tot 100.000 man had gezet op het eigenlijke leger) trokken tijdens de hongersnood en de hyperinflatie steeds meer ontevredenen en radelozen aan. Daar ligt de ondermijning van het regime, zoals ook in de DDR had kunnen gebeuren in 1953 bij een algehele arbeidersopstand. Het Rode Leger sloeg dat verzet neer, 300.000 mensen vluchtten naar West-Berlijn. En dat bracht mee dat de oostelijke Länder nog amper een roerige democratie hadden meegemaakt, toen het eenpartijstelsel het weer overnam. De ideologische vlakschaving werkte ook wantrouwen tegenover "de andere kant" in de hand, aan beide zijden van het IJzeren Gordijn. De triomfalistische overname van de Oost-Duitse industrie en "het einde van de geschiedenis", die Fukuyama in volle overmoed deklareerde, bestempelden de Ossies veelal als tweederangsburgers.

Veroordelingen

Zo is het ironisch dat Höcke zelf een Wessie is, en zonder schroom nazislogans aanhaalt zoals "Alles für Deutschland" – wat hem overigens al twee veroordelingen opleverde. Maar pijnlijker is dat vrijwel alle grote bedrijven en instellingen door westerlingen worden gedirigeerd. Oost-Duitsland voelt zich achtergesteld, erkent ook kenner Geert Van Istendael, "en dat valt ook te begrijpen als je bijvoorbeeld kijkt naar de rectoren van universiteiten in het Oosten, dat zijn bijna allemaal West-Duitsers".

Die geschiedenis, en het duidelijk falen van de beloften die de globalisering, de vrijemarkt-economie, en de Europese Unie hadden gedaan,

Björn Höcke van Alternative für Deutschland (AfD) won op 1 september de Landtag-verkiezingen in Thüringen met zijn uiterst rechtse partij.

De Duitse Bondskanselier Olaf Scholz nam een U-bocht over migratie, eiste opnieuw grenstoezicht, en stelde vragen bij Schengen.

geven voedsel aan een afwijzingsdrang, zeker sinds de bankencrisis van 2007-2008, en de daarop volgende massale migratie naar de Unie, een gevolg van de aanslepende oorlogen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika, en recenter in Oekraïne. Merkels "Wir schaffen das" (2015) heeft hoedanook gefaald, ook als Duitsland nog altijd één derde van alle asielzoekers in de EU opneemt.

Het belet niet dat het populisme van behoudsgezinde, identitaire oorsprong besmettelijk is, wat de persoonlijke vrijheden en de openheid aantast. Opvallend is hoe uiterst links, net als bij ons destijds met het socialisme, moeiteloos overloopt naar autoritair rechts. Veralgemeningen slaan aan, zoals Höcke uithaalt naar inwijkelingen, journalisten en politici. In zijn spoor volgt conservatief centrumrechts van CDU-CSU, en zelfs SDP. Hoe anders te verklaren dat Bondskanselier Olaf Scholz een U-bocht neemt over migratie, opnieuw grenstoezicht eist, en meteen de verworvenheden van de Unie doet wankelen, met name Schengen? Dat een protectionistische afscheuring van links door Sahra Wagenknecht (BSW) in Thüringen en Saksen omhoogschiet ten koste van vooral radicaal links? Dat de belerende Groenen zijn stukgeslagen op de weifelende werkelijkheid? En de liberalen (FDP) niet eens de kiesdrempel haalden?

Monsterverbond

Voorlopig houdt de schutkring rond AfD nog stand. Maar welk monsterverbond zal nog in staat zijn een werkzame (deelstaat-)regering te vormen, zeker met het oog op de stembusgang in Brandenburg (de omens vóór 22 september waren al brandend) en de nationale verkiezingen van volgend jaar? Met een grote crisis in de auto-bedrijven (VW, Audi, Mercedes) die instaan voor 8 tot 12 % van het BBP om de hoek, wie gaat de democratie nog verdedigen? Ook de roaring twenties zijn ingezakt tot alleen de harde hand overbleef. En dat is het allerlaatste wat de EU nodig heeft.

Vervolg van bladzijde 3

Leraars in het verzet

Een tweede opmerkelijke uitgave over deze thematiek is eerder verhalend. Het boek *De tekenaar van het verzet* van Kathelijne Vervarcke brengt de verzetsactiviteiten van enkele interessante liberale figuren in kaart. Het boek is gebaseerd op ware feiten, meer bepaald op de verzetsdaden van Honoré Houvenaghel en Emile Fryns. Zij zijn afkomstig uit Nieuwpoort maar geven les in het Oostendse atheneum. De wijze waarop zij zich tegen de Duitse bezetter keren is een Netflix-verhaal waardig, aldus de auteur in een eerder interview in *De Morgen*.

De publicatie is overigens een sluitstuk van heel wat activiteiten in het kader van herinneringseducatie in GO! Athena in Oostende. Eerder dit jaar ging er op deze school aandacht naar het lot van joodse leerlingen en families in Oostende tijdens de oorlogsjaren. In dit boek nu staat tekenleraar Emiel Fryns centraal. Rond zijn levensverhaal zijn andere verhalen gevlochten, o.a. van de joodse families Spiro en Schindler. Zij genoten (eveneens op initiatief van Vervarcke) eerder dit jaar aandacht dankzij een theaterwandeling en het plaatsen van Stolpersteine in de kuststad.

Tramrit

Oostende bevindt zich vanaf 1940 in het spergebied aan de Belgische kust. De Duitsers bouwen er in ijltempo versterkingen om een mogelijke geallieerde inval af te slaan. Ze houden de bevolking zoveel mogelijk op afstand om al te nieuwsgierige blikken te vermijden. Houvenaghel en Fryns krijgen toestemming om met de tram te reizen vanuit hun woonplaats Nieuwpoort naar de school in Oostende. Zij zien tijdens de tramrit de kustversterkingen en brengen met de hulp van een arbeider de Duitse stellingen in kaart.

De leraars bedenken vervolgens een ingenieus systeem om hun opgedane kennis over te brengen: ze verwerken hun informatie in een leerboek wiskunde dat zij aan het schrijven zijn. Fryns tekent dankzij een fotografisch geheugen waar de bunkers en obstakels

De liberale verzetsman Emile Fryns met een portret van zijn geliefde Leontien.

liggen. Houvenaghel codeert de informatie in wiskundige berekeningen in het leerboek. Bij bespreking van de drukproeven bij hun uitgever in Brussel geven zij verdere toelichting. De documenten komen via dat kanaal in handen van de geallieerde diensten, die met een speciaal ontworpen codeformulier de info over de Duitse stellingen kunnen ontcijferen.

Deze activiteiten blijven evenwel niet onopgemerkt. In september 1943 pakken de Duitsers de leraars op. Fryns blijft voor de rest van de oorlogsjaren in gevangenschap maar overleeft. Houvenaghel kan na een eerste arrestatie terug naar zijn gezin. In augustus van het jaar erop (de geallieerden bevinden zich reeds in Frankrijk) komt hij terug in Duitse

handen. Via Neuengamme en Meppen-Versel belandt hij in Sandbostel. Op 25 april 1945 overlijdt hij er aan de gevolgen van dysenterie.

Vrijmetselaar

Pas maanden later komt er duidelijkheid over zijn lot. Zijn vrienden reageren verslagen. Houvenaghel geniet in Nieuwpoort en omgeving veel aanzien. Als liberaal is hij actief in zowel politieke (Vrijzinnige Volksbond) als culturele (Willemsfonds) verenigingen in zijn stad. In de jaren 1930 heeft hij zich als vrijmetselaar sterk ingezet om het officieel onderwijs op de kaart te zetten in West-Vlaanderen. Het lezenswaardige boek van Vervarcke doet zijn geëngageerde inzet tijdens de oorlogsjaren (en dat van vele andere liberalen in het verzet) meer dan recht aan.

- » Nico Wouters & Frank Seberechts, *Stad in verzet*. Antwerpen tijdens de Tweede Wereldoorlog, Tielt, 2024.
- » Kathelijne Vervarcke, *De tekenaar van het verzet*. Het waargebeurde verhaal van een moedige leraar en zijn Joodse leerlingen, Tielt, 2024.